

DOBOS BOTOND ZSOLT

VÁROS A HÁZBAN

A történeti városszerkezet, mint a kortárs építészeti téralkotás előképe

DOKTORI ÉRTEKEZÉS TÉZISEI

témavezető: **TOMAY TAMÁS**

Moholy-Nagy Művészeti Egyetem, Doktori Iskola Budapest, 2013

TÉMAFELVETÉS

Az utóbbi években, évtizedben a városépítészet komoly szemléletváltáson ment keresztül. A megváltozott társadalmi, kulturális és gazdasági körülmények a városépítészeti gondolkodásban is éreztetik a hatásukat. Az általános globalizáció ellenpólusaként a lokális értékek erősítésére helyeződött a hangsúly. A városépítészet gondolkodásának fókuszja az épített elemekről az épített elemek között létrejövő térre, a téren kialakuló városi életre tolódott. A fő városépítészeti kérdést ma már nem a város maga, hanem a városi életforma jelenti. Ezt a gondolati változást mutatja, hogy a közelmúlt legnagyobb városépítészeti „tettei” olyan operációk, amelyek nem jártak együtt jelentős tömegű építéssel, hanem a városhasználat pozitív átalakulását ösztönzik. Szemben a városépítészeti gondolkodásban végbement változások nyilvánvalóságával, az általános építészeti gondolkodásban nem figyelhető meg ilyen jellegű és mértékű szemlélet-váltás, bár minden kétséget kizáróan kezd megjelenni egy ilyen fajta társadalmilag érzékenyebb, közösségközpontú építészeti magatartás.

A DOKTORI KUTATÁS CÉLJA

Doktori értekezésemben a városépítészetben fellelhető közösségorientált gondolkodás építészeti nyelven való megszólalásának elemzését tűztem ki célul.

Értekezésem alaptézise, hogy tetten érhető egy ilyen építészeti jelenség, építészeti gondolkodás, amely a hagyományos építészeti szerkesztésen túlmutatva - akár a funkció követelményeit is alárendelve - az épületen belüli közösségformáló erő kiaknázását preferálja. Alapfeltevésem volt, hogy az építészeti gondolkodás a közösségformálás szándékával találkozva akaratlanul is az egyetlen olyan jól ismert struktúra direkt, vagy indirekt megidézésének eszközéhez nyúl, amelyben ez a társadalom- és közösségformáló erő bizonyítottan megvan, vagyis a hagyományos város szerkezetéhez.

AZ ELMÉLETI KUTATÁS FELÉPÍTÉSE

Doktori értekezésem elméleti kutatás részében a fenti jelenséget próbálok áttekinteni, megvizsgálni több aspektusból. A kutatás első felében magát a magát a felfedezett párhuzamot próbálok meg pontosabban körvonalazni, definiálni. A továbbiakban a jelenség megértéséhez, a közös vonások felismeréséhez és tisztán látásához feltétlenül szükséges, az építészet és városépítészet városhoz való viszonyát feldolgozó rövid történeti áttekintéssel próbálok meg bemutatni azt a folyamatot, ahogy a városépítészeti gondolkodás megpróbál visszajutni a kiindulási ponthoz, a városiasság fogalmához, vagyis újra megteremtteni azt, amelynek eltűnése a fejlődés elkerülhetetlen velejárója volt. A történeti áttekintés során már kimutathatóvá válik az a törekvés, amelyben a városépítészeti és építészeti gondolat összefonódik. Doktori dolgozatom folytatásában – bizonyítandó ennek a problémakörnek a létjogosultságát – néhány, a világ különböző pontjáról vett példa, építészeti terv és megépült épület bemutatásán és rövid elemzésén keresztül mutatom be a jelenséget, az azokat létrehozó motiváció függvényében történő „kategorizálás” kísérletével. Doktori értekezésem zárásaként néhány saját építészeti terv és épület, valamint a doktori mestermunka ismertetésével mutatom be azt, hogy ezek a gondolatok hogyan hatottak az én személyes építészeti gondolkodásomra.

A MESTERMUNKA FELÉPÍTÉSE

Mestermunkám a budapesti Goldberger textilgyár egyik ipari épületének legfelső emeletén kialakított Colorfront Film Utómunka Stúdió (Budapest, Perc u. 6.) épülete. A tervezés alapkonceptiója a meglévő, készen kapott ipari tér lehető legtöbb elemének megőrzése volt, amelynek eszközéül azt választottam, hogy a tervezett funkciókat mint összefüggő, egyben hagyott téren belüli „dobozokat” helyezzek el. A felülvilágított központi tér az elhelyezett dobozokkal, a közöttük kialakuló szűkebb-nyitottabb terekkel egyfajta városi teret, szövetet imitál. A tér struktúrálásához a téren belüli, és az egyéb

helyiségek feltárásához szükséges kapcsolatok, illetve a létrejött tér karakterének vizsgálata vezetett, amelyek alapvetően meghatározták az egyes térrészletek funkcióit.

DOKTORI TÉZISEK

1. **Az utóbbi években, évtizedben a városépítészeti komoly szemléletváltáson ment keresztül**, amely az épített elemekről az épített elemek között létrejövő térre, a téren kialakuló városi életre fókuszál.
2. **Tetten érhető egy olyan építészeti jelenség, építészeti gondolkodás, amely** a hagyományos építészeti szerkesztésen túlmutatva - akár a funkció követelményeit is alárendelve - **az épületen belüli közösségformáló erő kiaknázását preferálja.**
3. **Az építészeti gondolkodás a közösségformálás szándékával találkozva akaratlanul is a hagyományos város szerkezetének direkt, vagy indirekt megidézésének eszközához nyúl**, mivel ez az egyetlen olyan jól ismert struktúra, amelyben ez a társadalom- és közösségformáló erő bizonyítottan megvan.
4. **A város-analógia tudatos használatának talán legkorábbi példája egy bevásárlóközpont-prototípus** (Northland Mall, Detroit, 1954). Ez a bevásárlóközpontok későbbi globális térhódításával és a történeti városközpontokra gyakorolt elsorvasztó hatásával bizonyító erejűen hívja fel a figyelmet arra, hogy mekkora potenciál lakozhat egy ilyen analógiában.
5. **A téma építészettörténeti tanulmányozását folytatva felfedezhető a párhuzam a Team10 munkássága és a kortárs építészet ilyen irányú gondolkodásmódja között.** Bár az épületek célja azonosnak mondható, és az építészeti eszköztáruk hasonló, mégis óriási különbség van a két kor építészetének szellemi-társadalmi háttere között.
6. Kortárs példákat számba véve megállapítható, hogy **többfajta olyan építészeti megközelítést figyelhetünk meg, amelynél a történeti város mint az épület formai vagy térképzési szerkesztési előképe jelenik meg.** Ezek természetesen nem zárt kategóriák, tehát a legtöbb példaként említett épület akár több másik kategóriába is besorolható.
7. A különböző megközelítési irányok áttekintésében egy olyan gondolati ismeretű fel, ami **formai-szerkezeti analógia irányából közelít egy olyan állapot felé, ahol az alapfunkció szinte másodlagos szerepet kap az épület által generált közösségi funkció kiszolgálásának szándéka mögött.**
8. **Ez a hangsúlyeltolódás** - vagyis a felvállalt társadalmi töltet változó mértékű hatása az elsődleges funkciót kiszolgáló terek szerkesztésére - **képvisel egy olyan építészeti gondolkodásmód-váltást, amelyben egy jövőbe mutató, az általános építészeti felfogást megváltoztató tendenciát lehet felfedezni.**